

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas

PRANEŠIMAS SPAUDAI Nr. 85/22

2022 m. gegužės 17 d., Liuksemburgas

Sprendimai byloje C-600/19, *Ibercaja banco*,
sujungtose bylose C-693/19, *SPV Project 1503*, C-831/19, *Banco di Desio e
della Brianza ir kt.*,
ir bylose C-725/19, *Impuls Leasing România*, ir C-869/19, *Unicaja Banco*

Spauda ir informacija

Nesąžiningos sąlygos su vartotojais sudarytose sutartyse: nacionaliniai proceso principai negali kliudyti naudotis iš Sąjungos teisės kylančiomis asmenų teisėmis

Pagal veiksmingumo principą reikalaujama atlikti veiksmingą potencialiai nesąžiningų sąlygų kontrolę

Šiandien paskelbtuose sprendimuose Teisingumo Teismo didžioji kolegija, išnagrinėjusi kelis Ispanijos, Italijos ir Rumunijos teismų prašymus priimti prejudicinį sprendimą, išreiškė savo poziciją dėl Direktyvos 93/13/EEB¹ dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais aiškinimo.

Į Teisingumo Teismą kreiptasi su klausimu, ar nacionaliniai proceso principai, kaip antai *res judicata* galia, gali apriboti nacionalinių teismų įgaliojimus, visų pirma, vykdymo srityje, įvertinti galimą sutarties sąlygų nesąžiningumą. Ar nacionalinės proceso teisės principai, neleidžiantys atlikti tokio vertinimo vykdymo etape, įskaitant vykdymo klausimus sprendžiančio teismo savo iniciatyva atlieką vertinimą, dėl to, kad prieš tai buvo priimti nacionalinių teismų sprendimai, atitinka Direktyvą 93/13?

Atsižvelgdamas į tai, Teisingumo Teismas priminė **res judicata galios principo** svarbą tiek Sąjungos teisės, tiek nacionalinės teisės sistemose. Siekiant užtikrinti teisės ir teisinių santykių stabilumą ir gerą teisingumo vykdymą, svarbu, jog teismų sprendimai, kurie, išnaudojus visas galimas teisių gynimo priemones arba pasibaigus naudojimosi jomis numatytiems terminams, tampa galutiniai, nebegalėtų būti ginčijami².

Šiuo aspektu Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad Direktyva 93/13 nustatyta apsaugos sistema pagrįsta mintimi, kad vartotojo padėtis yra mažiau palanki nei verslininko tiek dėl galimybių derėtis, tiek dėl informacijos lygio³. Atsižvelgiant į tokią mažiau palankią padėtį, Direktyvoje 93/13 numatyta, kad nesąžiningos sąlygos vartotojui nėra privalomos. Tai yra imperatyvi nuostata, kuria sutartimi nustatyta formalią pusiausvyrą siekiama pakeisti realia pusiausvyra⁴.

Toliau Teisingumo Teismas nurodė, kad nacionalinis teismas turi savo iniciatyva įvertinti sutarties sąlygos, patenkančios į Direktyvos 93/13 taikymo sritį, nesąžiningumą⁵, o valstybės narės įpareigos numatyti pakankamas ir veiksmingas priemones, užkertančias kelią tolesniam nesąžiningų sąlygų naudojimui⁶.

Iš esmės Sąjungos teisėje nėra suderintų procedūrų, taikomų nagrinėjant tariamai nesąžiningą sutarties sąlygą, todėl valstybės narės jas nustato savo teisės sistemoje. Nacionalinės procedūros

¹ 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993 p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288).

² 2009 m. spalio 6 d. Sprendimas *Asturcom Telecomunicaciones*, [C-40/08](#).

³ 2017 m. sausio 26 d. Sprendimas *Banco Primus*, [C-421/14](#).

⁴ 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimas *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, [C-154/15](#), [C-307/15](#) ir [C-308/15](#) (žr. Pranešimą spaudai [Nr. 144/2016](#)).

⁵ 2013 m. kovo 14 d. Sprendimas *Aziz*, [C-415/11](#) (žr. Pranešimą spaudai Nr.30/2013).

⁶ 2019 m. birželio 26 d. Sprendimas *Addiko Bank*, [C-407/18](#).

turi atitikti **veiksmingumo principą**, t. y. veiksmingos teisminės gynybos reikalavimą⁷. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad nesant veiksmingos atitinkamos sutarties sąlygų galimo nesąžiningumo kontrolės negalima užtikrinti, kad bus paisoma pagal Direktyvą 93/13 suteikiamų teisių⁸.

Atsižvelgdamas į šiuos aspektus, Teisingumo Teismas šiandien priėmė keturis sprendimus.

Byla C-869/19, *Unicaja Banco*

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant L ir *Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria SAU*, kurio teises perėmė *Unicaja Banco SA*, ginčą dėl to, kad nacionalinis apeliacinės instancijos teismas savo iniciatyva neišskėlė pagrindo, grindžiamo Sąjungos teisės pažeidimu. Bankas suteikė L hipoteka užtikrintą paskolą. Sutartyje buvo numatyta „apatinės ribos sąlyga“, pagal kurią kintamoji palūkanų norma negalėjo būti mažesnė nei 3 %. L pareiškė bankui ieškinį siekdama, kad ta sąlyga būtų pripažinta negaliojančia ir kad jai būtų gražintos nepagrįstai sumokėtos sumos, ir teigė, kad ta sąlyga turėjo būti pripažinta nesąžininga dėl jos skaidrumo trūkumo. Pirmosios instancijos teismas ieškinį patenkino, bet, vadovaudamasis nacionaline jurisprudencija, apribojo restitucijos padarinius laiko atžvilgiu. Apeliacinės instancijos teismas, į kurį kreipėsi bankas, nenurodė gražinti visų sumų, gautų pagal „apatinės ribos sąlygą“, nes L nepateikė apeliacinio skundo dėl pirmojoje instancijoje priimto sprendimo. Pagal Ispanijos teisę apeliacinės instancijos teismas negali iš dalies panaikinti teismo sprendimo rezoliucinės dalies padarinių arba pakeisti jos turinio, jeigu nė viena iš šalių neginčija tos sprendimo rezoliucinės dalies. Ši nuostata turi tam tikrų panašumų su *res judicata* galia. Todėl **Ispanijos Aukščiausiasis Teismas** kreipėsi į Teisingumo Teismą su klausimu dėl nacionalinės teisės atitikties Sąjungos teisei, būtent dėl aplinkybės, kad nacionalinis teismas, kuriam pateiktas apeliacinis skundas dėl sprendimo, kuriuo laiko atžvilgiu apribojamas vartotojo pagal nesąžiningą pripažintą sąlygą nepagrįstai sumokėtų sumų gražinimas, negali savo iniciatyva iškelti pagrindo, grindžiamo Direktyvos 93/13 pažeidimu, ir nurodyti gražinti visas šias sumas.

Priminęs savo jurisprudenciją, **Teisingumo Teismas patvirtino, kad pagal Sąjungos teisę draudžiama tokia nacionalinių teismų jurisprudencija, pagal kurią laiko atžvilgiu apribojami restitucijos padariniai ir šie padariniai pripažįstami tik dėl sumų, kurios pagal nesąžiningą sąlygą nepagrįstai sumokėtos po teismo sprendimo, kuriame konstatuotas toks nesąžiningumas, paskelbimo**⁹.

Teisingumo Teismas taip pat laikėsi nuomonės, kad dėl aptariamų nacionalinio teisminio proceso principų taikymo šių teisių apsauga tampa neįmanoma arba pernelyg sudėtinga ir taip pažeidžiamas veiksmingumo principas. **Pagal Sąjungos teisę draudžiama taikyti nacionalinio teisminio proceso principus, pagal kuriuos nacionalinis teismas, nagrinėjantis apeliacinį skundą dėl sprendimo, kuriuo laiko atžvilgiu apribojamas vartotojo pagal nesąžiningą pripažintą sąlygą nepagrįstai sumokėtų sumų gražinimas, negali savo iniciatyva iškelti pagrindo, grindžiamo šios nuostatos pažeidimu, ir nurodyti gražinti visas šias sumas, kai šio ribojimo laiko atžvilgiu vartotojas neginčijo ne dėl visiško savo pasyvumo.**

Byla C-600/19, *Ibercaja banco*

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant MA ir *Ibercaja Banco SA* ginčą dėl **reikalavimo bankui sumokėti palūkanas** MA ir PO **neįvykdžius** šių šalių sudarytos **hipoteka užtikrintos paskolos sutarties**. Kompetentingas teismas nurodė vykdyti *Ibercaja Banco* turimą hipotekos dokumentą ir leido iš vartotojų išieškoti reikalaujamą sumą. Tik per vykdymo procesą, tiksliau tariant, įvykus hipoteka įkeisto nekilnojamojo turto pardavimo aukcionui, MA nurodė, kad sąlyga dėl delspinigių ir apatinės ribos sąlyga yra nesąžiningos, t. y. jau tuomet, kai dėl *res judicata* galios ir prarastos teisės praėjus terminui teismas negalėjo savo iniciatyva patikrinti sąlygų nesąžiningumo, o vartotojas – remtis jų nesąžiningumu. Sutartį teismas savo iniciatyva jau

⁷ 2021 m. birželio 10 d. Sprendimas *BNP Paribas Personal Finance*, [C-776/19–C-782/19](#) (žr. Pranešimą spaudai [Nr. 100/21](#)).

⁸ 2020 m. birželio 4 d. Sprendimas *Kancelaria Medius*, [C-495/19](#).

⁹ Minėtas Sprendimas *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, [C-154/15](#), [C-307/15](#) ir [C-308/15](#).

patikrino išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūros pradžioje, tačiau aiškiai nenurodė, kad ginčijamas sąlygas patikrino, ir nepateikė jokių motyvų.

Teisingumo Teismo nuomone, **pagal Sąjungos teisę draudžiamos nacionalinės teisės normos, pagal kurias dėl *res judicata* galios ir dėl prarastos teisės praleidus terminą teismas negali savo iniciatyva patikrinti sutarties sąlygų nesąžiningumo per išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūrą, o vartotojas, suėjęs prieštaravimo pateikimo terminui, – remtis šių sąlygų nesąžiningumu vykstant šiai procedūrai ar paskesniai procesui dėl pripažinimo, kai galima šių sąlygų nesąžiningumą teismas savo iniciatyva jau patikrino, nors teismo sprendime, kuriuo leidžiama vykdyti išieškojimą iš hipoteka įkeisto turto, nėra jokių motyvų, kad ir glaustų, kurie patvirtintų tokio patikrinimo atlikimą, ir nenurodyta, kad šio teismo išvados, padarytos atlikus šį patikrinimą, nebebus galima ginčyti, jeigu per minėtą terminą nepateikiamas prieštaravimas.**

Vis dėlto, **kai išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūra baigta ir nuosavybės teisės į šį turtą perduotos trečiajam asmeniui, teismas nebegali patikrinti sutarties sąlygų nesąžiningumo**, dėl kurio galėtų būti panaikinti nuosavybės teisės perleidžiantys sandoriai ir kvestionuojamas nuosavybės teisės perdavimo trečiajam asmeniui teisinis saugumas. **Tačiau tokiu atveju vartotojas turi turėti galimybę per paskesnę atskirą procesą remtis hipoteka užtikrintos paskolos sutarties sąlygų nesąžiningumu**, kad galėtų veiksmingai ir visapusiškai pasinaudoti savo teisėmis pagal šią direktyvą, **siekdamas finansinės žalos, padarytos taikant šias sąlygas, atlyginimo.**

Sujungtos bylos C-693/19, *SPV Project 1503*, ir C-831/19, *Banco di Desio e della Brianza ir kt.*

Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti nagrinėjant, pirma, *SPV Project 1503 Srl* ir *Dobank SpA*, kaip *Unicredit SpA* įgaliotinės, ginčą su YB ir, antra, *Banco di Desio e della Brianza SpA* ir kitų kredito įstaigų ginčą su YX ir ZW dėl **priverstinio vykdymo procedūrų, grindžiamų *res judicata* galia įgijusiais vykdomaisiais dokumentais**. Vykdomo klausimus sprendžiantys Italijos teismai siekia išsiaiškinti, ar yra nesąžininga baudos sąlyga ir delspinigių sąlyga, taip pat kai kuriose laidavimo sutartyse įtvirtintos sąlygos. Būtent šių sutarčių pagrindu kreditoriams buvo išduoti mokėjimo įsakymai, kurie jau įsiteisėjo. Vis dėlto teismai nurodo, kad pagal nacionalinės proceso teisės principus, vartotojui nepateikus prieštaravimo, mokėjimo įsakymo *res judicata* galia apima ir laidavimo sutarties sąlygų sąžiningumą, net jeigu šį mokėjimo įsakymą išdavęs teismas aiškiai netikrino šių sąlygų nesąžiningumo.

Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad dėl tokių nacionalinės teisės aktų **nacionaliniam teismui tenkanti pareiga savo iniciatyva patikrinti, ar sutarties sąlygos galimai nėra nesąžiningos, gali prarasti savo esmę**. Veiksmingos teisminės gynybos reikalavimas reiškia, kad vykdomo klausimus sprendžiantis teismas turi galėti įvertinti, taip pat ir pirmą kartą, ar galimai yra nesąžiningos sutarties sąlygos, kuriomis remdamasis teismas kreditoriaus prašymu priėmė mokėjimo įsakymą, dėl kurio skolininkas nepareikšė prieštaravimo.

Byla C-725/19, *Impuls Leasing România*

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant IO ir *Impuls Leasing România IFN SA* ginčą dėl prieštaravimo, pateikto dėl priverstinio vykdymo veiksnių, susijusių su finansinės nuomos sutartimi. Rumunijos teismas nurodo, kad finansinės nuomos sutartyje, kurios pagrindu buvo inicijuota priverstinio vykdymo procedūra, buvo sąlygų, kurios galėtų būti laikomos nesąžiningomis.

Vis dėlto pagal Rumunijos teisės aktus skolinių reikalavimų vykdymo klausimus sprendžiančiam teismui, kuriam pateiktas prieštaravimas dėl to vykdymo, neleidžiama savo iniciatyva arba vartotojo prašymu vertinti vartotojo ir verslininko sudarytos sutarties, laikomos vykdomuoju dokumentu, sąlygų nesąžiningumo, nes galima pareikšti ieškinį pagal bendrosios teisės normas, kurį nagrinėdamas teismas gali patikrinti, ar tokios sutarties sąlygos yra nesąžiningos. Tiesa, bylą iš esmės nagrinėjantis teismas, kuriame ieškinyje pareiškiamas atskirai nuo skundo dėl vykdymo

proceso, turi galimybę sustabdyti minėtą procesą. Tačiau vartotojas, prašantis sustabdyti vykdymo procesą, turi sumokėti užstatą, apskaičiuojamą pagal ieškinių reikalavimų vertę.

Vis dėlto, Teisingumo Teismo nuomone, tikėtina, kad vėluojantis vykdyti mokėjimus skolininkas neturės finansinių išteklių, kurių reikia reikalaujamam užstatui pateikti. Be to, šios išlaidos neturi atgrasyti vartotojo kreiptis į teismą, kad būtų patikrintas potencialus sutarties sąlygų nesąžiningumas, kaip, atrodo, yra tuomet, kai pareikštų ieškinių reikalavimų vertė gerokai viršija bendrą sutarties vertę.

Taigi Teisingumo Teismas vadovavosi nuostata, kad pagal Sąjungos teisę tokie nacionalinės teisės aktai neleidžiami.

PASTABA: Prašyme priimti prejudicinį sprendimą valstybių narių teismai, nagrinėdami juose iškeltą bylą, gali pateikti Teisingumo Teismui klausimus dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ar Sąjungos teisės akto galiojimo. Teisingumo Teismas nenagrinėja nacionalinės bylos. Remdamasis Teisingumo Teismo sprendimu šią bylą turi išspręsti nacionalinis teismas. Šis sprendimas taip pat privalomas kitiems nacionaliniams teismams, nagrinėjantiems panašias problemas.

Žiniasklaidai skirtas neoficialus dokumentas, neįpareigojantis Teisingumo Teismo.

Visas sprendimų ([C-600/19](#), [C-693/19](#) ir [C-831/19](#), [C-725/19](#), [C-869/19](#)) tekstas nuo jo paskelbimo dienos prieinamas CURIA tinklalapyje.

Kontaktinis asmuo: Marta Osleja ☎ (+352) 4303 6005